JUHÁSZ LAJOS

A Balaton melléki mandulaligetek madárvilága

A Balaton körül, különösen az északi part lankásan vagy meredekebben lefutó oldalain évszázados hagyományai vannak a szőlő és egyes csonthéjasok, különösen a mandula termesztésének. A meszes, vörös homokköves alapkőzetet fedő talajon összefüggő mandulaligetek váltakoznak szőlőkkel, vegyes gyümölcsösökkel. A mandulások többnyire öreg fákból állnak, melyek egy része már elhagyott, más részeken még ma is hasznosított. Ezekben nincs vagy alig jellemző a cserjeszint, legfeljebb a telepítések szélein húzódnak sűrűbb bokrosok.

Csaknem egy évtizede, nyári időszakban több héten át figyeltem és részben jelöltem a különös, szubmediterrán jelleget kölcsönző tájon és élőhelyen előforduló madarakat, elsősorban Csopak, Paloznak térségében. Adataim a legtöbb esetben már az első fészkelési ciklus után valók, amikor egyes fajok fiataljai az öreg madarakkal együtt láthatók. Jelen közleményben az 1985-1990 közötti időszakban gyűjtött adatokat összegzem. A jelzett időszakban összesen 29 ténylegesen megfigyelt fajt regisztráltam, melyeket a mellékelt táblázat foglal össze.

A mandulaligetek madárvilágából mindenképpen külön is ki kell emelni a harkályféléket. A család tagjait szinte kizárólag a balkáni fakopáncs képviseli, mely egyedszáma alapján az egész nyári madártársulás egyik legközönségesebb faja. A mandula csonthéjas termése már nyár közepétől egészen annak beéréséig az egyik fő tápláléka. Gyakorta megfigyelhető a még zöld héjjal borított mandulát nyitogató példány. Zsákmányukat a fák kéregrepedései közé szorítják és így törik fel. Az öregebb fák

törzsében több alkalommal megfigyeltem fészekodúját is. Más harkály csak mint alkalmi fajok jellemzőek, különösen a mandula érésének idején. Úgy tűnik, a hazánkban terjeszkedőként megjelent balkáni fakopáncs igazi életfeltételeit találta meg a Balaton melléki mandulaligetekben, (melyek ökológiailag hasonlítanak az eredeti elterjedési terület élőhelyeihez) szinte teljesen kiszorítva a nagy fakopáncsot.

A nyári időszak második felétől a szén- és kék cinegék is gyakoriak a mandulások környékén, a már kirepült fiatalokkal vegyes kisebb csapatokban. A rigó- és poszátafélék képviselői általánosan elterjedt, gyakori fajok, melyek többnyire csak táplálkozók. A fekete és énekes rigó fészkelőként is előkerült. Különösen a reggeli és alkonyati időszakban népesítik be a gyümölcsösök és mandulások környékét a seregélyek kisebb-nagyobb csapatai, de az utóbbiakban jobbára csak pihenő egyedek jellemzőek. Önálló csoportot képeznek a pintyfélék, amelyek között az utóbbi években egyre több alkalommal és növekvő egyedszámban tűnik fel a kenderike, s ez a folyamat talán összefügghet a fajnak az ország más részein is megfigyelt állománynövekedésével.

A mandulaligetekben megfigyelt madárfajok
faunisztikai összegzése

F A J	tartózkodás jellege	előfordulás gyakorisága	a faj állomány-változásának iránya 1985-1990 között
vadgerle	tp	x	o
zöld küllő	tp	x	o
nagy fakopáncs	tp	x	-
balkáni "	f	xxx	+
kis "	tp	x	o
sárgarigó	tp	xx	o
széncinege	f	xxx	+
kék cinege	tp	xx	o
őszapó	tp	x	o
csuszka	tp	xx	o
énekes rigó	f	x	-
fekete rigó	f	xxx	+
kerti rozsdafarkú	tp	x	o
házi "	tp	xx	+
vörösbegy	tp	x	o
kerti geze	tp	x	o
barátkaposzáta	tp	x	o
kis poszáta	f	x	o
csilpcsalp-füzike	tp	x	o
szürke légykapó	tp	xx	o
tövisszúró gébics	f	xx	-
seregély	tp	xxx	o
házi veréb	tp	xx	o
mezei veréb	tp	xx	o
zöldike	f	xx	o
tengelic	f	xxx	o
kenderike	tp	xx	+
csicsőrke	tp	xx	+
erdei pinty	f	xx	o

f: fészkelő; tp: csak táplálkozó; x: alkalmi;
xx: rendszeres; xxx: gyakori; o: nincs lényeges állományváltozás;
+: növekvő; -: csökkenő állomány

MOLNÁR ANTAL

Bagota-puszta madárvilága 1988-89-ben

Bagota-puszta a Hortobágyi Nemzeti Park északi részén, a görbeházi és a hajdúböszörményi községhatár két oldalán terül el, Hajdúböszörménytől mintegy 19 km-re. A területre a kisebb-nagyobb mezővédő erdősávokkal tarkított, csatornákkal erősen szabdalt, szikes puszta képe jellemző. Nagyobb erdősáv a Hortobágy-folyó mentén húzódik, ennek állománya viszonylag kevert (tölgy, kőris, nyár, akác, keskenylevelű ezüstfa, stb.) A területen izolátumként foglal helyet a Bagota községtől északra lévő Bagotai-erdő. Ez még további kutatásra szorul, ezért a tanulmányban nem is kap helyet.

Kutatóterületünk határai: északról a 35-ös főútvonal, keleten és délen a Hortobágy-folyó, nyugaton a Bágy-Szandlik csatorna. Vizsgálati időintervallum: 1988 március- 1989 december (a megfigyeléseket igyekeztünk havonta legalább egyszer elvégezni. Megfigyelők: Molnár Antal és Attila).

A megfigyelt madárfajok faunisztikai adatai

- Kárókatona (Phalacrocorax carbo). 1989. 03. 19.3 pld.,
- Szürkegém (Ardea cinerea). Vonulási és nyárvégi időszakban gyakorta előfordul néhány példány.
- Vörös gém (Ardea purpurea). 1988.08.29. 1 pld.
- Nagy kócsag (Egretta alba). Nyár végén kisebb csapatokban táplálkoznak a területen.
- Bakcsó (Nycticorax nycticorax). Vonuló.